

Dr. Adnan ÇİMEN / AREM Başkan Yardımcısı

Düzmece Regresyon

Regresyon, bağımlı değişken ile bir veya daha çok bağımsız değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla kullanılan istatistiksel analiz yöntemi olarak bilinir. Regresyon analizi, değişkenler arasındaki ilişkileri tahmin etmek için kullanılan istatistikî bir tekniktir.

Bu yöntemle değişkenler arasında ilişkinin olup olmadığı, eğer bir ilişki varsa bunun büyüklüğü ve yönünün ne olduğu, belirli şartların kontrol edilmesi durumunda özel bir değişken veya değişkenler grubunun diğer değişken veya değişkenler üzerindeki etkisinin ne olacağı hususları açıklığa kavuşturulmaya çalışılır.

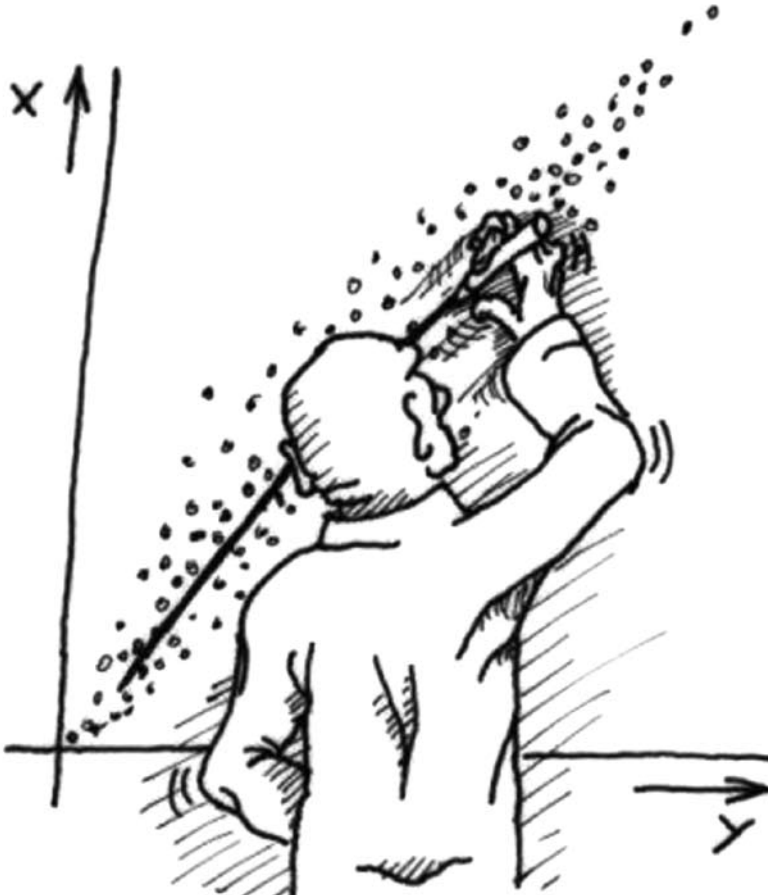
Düzmece regresyon ise, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında gerçekte olmayan ilişkinin varmış gibi gösterilmesidir.

Özellikle belirli kural ve yöntemlere uyulmadan zaman serileri arasında yapılan regresyon analizlerinin genel olarak düzmece regresyon içerdiği Amerikan vatandaşı Robert Engle ile İngiliz vatandaşı Clive Granger tarafından 1980'li yıllarda tespit edilmiştir.

Granger ve Engle bu önemli çalışmaları nedeniyle 2003 yılında Nobel İktisat Ödülüne layık görülmüşlerdir. Günümüzde birçok merkez bankası, maliye veya hazine bakanlığı ve finans kuruluşları Granger ve Engle tarafından geliştirilen bu yöntem kullanılmaktadır.

Düzmece regresyon konusu, yani iki veya daha fazla değişken arasında gerçekte olmayan bir ilişkinin varmış gibi gösterilmesi, başka bir ifade ile ilgisiz şeyler arasında ilişki kurma alışkanlığı kamu yönetimi alanının önemli sorunlarından biridir. Günümüzde yapılan yüzlerce araştırma, hazırlanan rapor, bilgi notu, görüş, kanaat ve birçok yargı düzmece regresyonla doludur.

Aslında bu durum sadece kamu sektörüyle de sınırlı değildir. Toplumun bütün katmanlarında hatta bireylerin özel hayatlarında bile düzmece regresyon diye bileceğimiz ilgisiz şeyleri bir biriyle irtibatlandırarak sonuca gitme alışkanlığı oldukça yaygındır.

Konuya açıklık getirmek için bir örnek vermek faydalı olacaktır. Eğitimle-suç oraları arasında ilişki kuran bir yazar aşağıdaki gibi tespitte bulunmaktadır;

“...1983 yılı sonunda Adalet Bakanlığı tarafından Ülkemiz ceza infaz kurumları ile tutukevlerinde yapılan taramalar neticesinde çocuk, kadın ve erkekler olmak üzere tüm hükümlü ve tutukluların sayısı 78076 olarak tespit edilmiştir.

78076 hükümlü ve tutukludan

- % 10.58'i cahil
- % 72.35'i okuryazar ve ilkokul mezu-
zunu,
- % 9.09'u ortaokul mezunu,
- % 6.56'sı lise mezunu,
- % 1.38'i yüksek okul ve fakülte
mezunu,
- % 0.04'ü lisansüstü eğitim mezunu
suçludur...”

Yazar, “...Tablodan da anlaşılacağı üzere suçluların büyük bir bölümünün cahil, okuryazar ve ilkokul mezunu olduğu, eğitim ve öğretim seviyesi yükseldikçe suçluluk oranının azaldığı görülmektedir...”, (Taner Çam, <http://www.caginpolisi.com.tr/20/58-59.htm>) yargısına kolayca ulaşmaktadır.

Aslında ilk bakışta haklı gibi görülen bu kolay yoldan sonuca varma gayreti bir yığın hatayı içermektedir. Böyle bir çalışmanın karar alıcı durumdaki makamlara rapor, araştırma, analiz veya inceleme şeklinde sunulması ve üst makamlarında buna dayanarak işlem tesis etmeleri, kamu yönetiminde başarısızlığın en önemli sebeplerinden birini oluşturur. İşte “düzmece regresyonun” sakıncaları da burada ortaya çıkar.

Örneğe geri dönecek olursak, bir kere TÜİK verilerine göre; 1980 yılında 15 ve daha yukarı yaş da ki nüfus içinde okuryazar olmayanların oranı % 34.6, okuryazarların oranı ise % 65.61 dolayındadır. Aynı oranlar 1985 yılında okuryazar olmayanlar için % 24.01 okuryazarlar için % 75.92'dir.

Burada okuryazar olmayanların yazarın ifadesiyle cahillerin arasında suç oranının yüksek olduğunu söylemek için bu oranın en azından % 24.01'den fazla olması gerekmektedir. Oysa bu oran % 10.58 dolayındadır.

Yani okuryazar olmayanlar, toplam nüfus içinde fazla oranda olmalarına rağmen, suç işleyenlerin içindeki oranları daha düşüktür. Buradan çıkan sonuç yazarın çıkardığı sonucun tam tersine okuryazar olmayanlar arasındaki suç işleme oranı okuryazarlara göre yüksek değil, düşüktür.

Hiç şüphesiz burada asıl sorun bu kaba istatistik hatası da değildir. Beklide asıl sorun “suç işleme ile eğitim düzeyi” arasında ters yönlü bir ilişkinin kafadan kurulmuş olmasıdır. Oysa öncelikle bu iki değişken arasında ters yönlü bir ilişkinin olup olmadığı, varsa burada hangi değişkenin bağımlı hangisinin bağımsız olduğu, ilişkinin hangi yönde ve şiddette olduğunun tespit edilmesi gerekir.

Yine yazar tarafından ifade edilmese bile 1983 yılında tespit edilen durum sanki diğer yıllarda aynı şekilde devam etmekte, bundan sonrada devam edeceği şeklinde üstü kapalı bir yargı söz konusudur. Oysa bunları söylemek için eldeki veriler içinde en ufak bir bilgi kırıntısı bile mevcut değildir.

Diğer yandan çeşitli yazarlara göre; eğitimin toplumsal dışsal getirilerinin çoğu, suçların azaltılmasından çok kadınların eğitimiyle ilgilidir. Araştırmalara göre, annelerin eğitilmesi ile daha iyi beslenme, daha iyi sağlık, çocuk ölüm oranlarında azalma, doğurganlık hızında azalma ve çocukların daha iyi eğitilmesi arasında olumlu bir bağlantı vardır. (Aysıt Tansel, “Türkiye’de Okullaşma Oranları ve Eğitimin Getirisi” www.gunlukplan.org/egitim-sorunlari/1960-turkiye-de-okullasma-oranlari.htm)

Aslında “düzmece regresyon” ifadesiyle anlatmak istediğimiz şey elbette özellikle zaman serilerinin analizinde ortaya çıkan bir sorunun sosyal konulara bire bir yansıtılması değildir.

Burada vurgulanmak isten şey, başta kamu yönetimi olmak üzere toplumda

ilgisiz şeyler arasında bağlantı kurup sonuca ulaşma alışkanlığının yaygın olduğu, irrasyonel olan bu durumda başarısızlığı beraberinde getirdiğidir.

Hiç şüphesiz böyle bir yargıya ulaşmak için de bir araştırma yapmak gerekmektedir. Fakat bireysel tecrübelerimiz, günlük yaşantımızın yukarıda verilen örneklerle yeteri kadar dolu olduğunu göstermektedir.

Örneğin, İnternet ortamında tartışma platformu oluşturan bir grup yukarıda bahsi geçen düzmece ilişki ve benzeri nedenlerden dolayı platform işlevsiz hale gelmesi üzerine bir “Safsata Kılavuzu” hazırlamıştır.

Yazar Alev Alatlı'nın öncülüğünde hazırlanan Safsata Kılavuzunun girişinde “...Düşünürken ya da konuşurken, acele karar vermek, önyargılı davranmak, söyleyeceklerimizi yeterince tartmadan söylemek, çok genel ifadeler kullanmak, yeterince bilgi sahibi olmadığımız konularda başkalarına ahkâm kesmek, ünlü kişilerin sözlerini kendi iddialarımızın doğruluğunu kanıtlamak amacıyla kullanmak, fikrimizi kabul ettirmek için karşımızdakini aşağılamak, baskı altına almak, statümüzü veya popülaritemizi ileri sürmek, bir başkasının fikrini layıkıyla anlamadan savunmaya geçmek veya saldırmak...”

Bu davranışlarımız, tartışmalarımızı yetersiz, tutarsız sonuçlara yani safsatalara götürür ve iletişim ortamını çekilmez hale getirir...” (www.safsatakilavuzu.com erişim, 04.09.2009) tespiti yapılmakta ve onlarca safsata çeşidi örnek olarak gösterilmektedir.

Konuyu kamu yönetimi açısından önemli kılan şey, kurumsal kültür açısından kamu personelinin bilimsel düşünme ve sorunlara bu temel üzerinden çözüm arama alışkanlığının olmamasıdır.

Çoğu zaman bilimsel yöntemler, fazla prosedür içerdiği, zaman aldığı ve arzulanan sonuçların ortaya çıkmasına meydan verme gerekçesiyle yakınlıkla konusunu oluşturma ve kendilerinden uzak durulmaktadır.